

**X. mezinárodní konference k podpoře
vícejazyčnosti
Výuka cizích jazyků – Jak dál?**

**Mediace a její využití ve výuce
cizích jazyků**

Mgr. Marie Boccou Kestřánková, Ph.D.

STRUKTURA PŘÍSPĚVKU

1. PŘEDSTAVENÍ MEDIACE

(vymezení, zdrojové dokumenty, cíle, zařazení z hlediska řečových činností, vybrané termíny)

2. MEDIAČNÍ AKTIVITY

(modelování aktivity s využitím mediace, příklady aktivit)

3. SHRNUTÍ

(cíle aktivit, mediace ve výuce)

MEDIACE

situace: potíže s přenesením sdělení, sdělení není možné přenést

MEDIACE

situace: potíže s přenesením sdělení, sdělení není možné přenést

mediace = (usnadnění) přenesení významu sdělení
mezi dvěma stranami

MEDIACE

situace: potíže s přenesením sdělení, sdělení není možné přenést

mediace = přenesení / usnadnění přenesení významu sdělení
mezi dvěma stranami

mediátor

=> **přenáší významy sdělovaného** (*umožňuje nebo usnadňuje
vzájemné dorozumění / pochopení významů*)

=> **zasazuje sdělení do konkrétního kontextu**

OBLASTI ZDROJŮ

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR), 2001

- český překlad, 2002 (SERR / SERRJ)
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors (2018), CEFR CV (finalizováno 2020)
- není přeloženo do češtiny
- dokumenty Rady Evropy

Projekt ME.T.LA

- European Centre for Modern Languages of the Council of Europe (ECML)
- setkání, květen 2021: Mediation in Teaching, Learning and Assessment

<https://www.ecml.at/mediation>

Referenční rámec pro znakové jazyky (ve fázi vzniku)

- projekt APIV–A (v rámci Národního pedagogického institutu ČR)
- zařazení MEDIACE

VYMEZENÍ MEDIACE

PŘENOS VÝZNAMU SDĚLENÍ

- probíhá mezi:

uživateli jazyka

uživatelem a textem

uživatelem a konceptem

DÍLČÍ CÍLE

- vytváření či spoluvytváření významu sdělení (např. shrnutí informací)
- přenášení sdělení (např. překlad)
- udržování interakce v chodu (např. pomáhání při komunikaci)
- zasazování sdělení do společenského kontextu (např. dodržování kulturních zvyklostí v projevu)

NÁZVOSLOVÍ

ŘEČOVÉ ČINNOSTI

- CEFR CV ustupuje od 4 jazykových / řečových dovedností
- 4 vzájemně propojené řečové činnosti
- řečové činnosti: **produkce, recepce, interakce, mediace**
- všechny řečové činnosti (tzn. i mediace) probíhají ve 5 oblastech:
veřejné, osobní, společenské, profesní a vzdělávací

ZASAZENÍ MEDIACE MEZI OSTATNÍ ŘEČOVÉ ČINNOSTI

- specifické postavení
- mediace integruje ostatní řečové činnosti
=> „mixování“ / prolínání řečových činností
- nestojí od ostatních odděleně – v reálných komunikačních situacích nemůže
stát samostatně

NÁZVOSLOVÍ

MEZIJAZYKOVÁ MEDIACE (cross-linguistic mediation)

- činnosti vyžadující aktivaci dvou (či více) jazyků / variant jednoho jazyka / různých systémů (např. využití zdroje v jazyce A k produkci sdělení v jazyce B)
- činnosti v jednom jazyce (např. shrnout text, napsat poznámky)

VSTUPNÍ TEXT

- text, který mediátor zprostředkovává
- *source text / input text*

CÍLOVÝ TEXT

- text, který je výsledkem zprostředkování
- *target text / output text*

NÁZVOSLOVÍ

MEDIÁTOR X TLUMOČNÍK / PŘEKLADATEL

- **překladatel** nebo **tlumočník** převádí původní sdělení z jazyka A do jazyka B
(např. zachovává žánr textu, hledá ekvivalenty vyjádření)
- náplň role **mediátora** závisí na „komunikační“ situaci
- mediátor sleduje „komunikační“ cíl, podle kterého vybírá, která sdělení jsou důležitá, a sdělení uzpůsobuje podle profilu příjemce (např. věk, jazyková úroveň příjemce, vzdělání, určitá omezení)

Příklad: vstupní text: odborný článek

- *překladatel text přeloží podle zadání -> cílový text: psaný komunikát stejného žánru*
- *mediátor ...?... (podle konkrétní „komunikační“ situace)*
- > *cílový text: např. mluvený komunikát (např. shrnutí přednášky / informovat kamaráda o obsahu článku)*
- > *cílový text: např. psaný komunikát (např. zápisky z přednášky / napíše kamarádovi vysvětlení informace z přednášky...)*
- *mediátor může měnit žánr textu, volí postup pro předání informací*
 - propojení lingvistické a interkulturní kompetence

NÁROKY NA MEDIÁTORA

- mediátor musí být schopen následujícího:

- zaměřit se na **potřeby účastníků** komunikace (mj. upozadit své názory, nápady, řešení, pocity apod.)
- předávat informace **vhodnou formou** v různých kontextech (sociální, vzdělávací, kulturní, profesní, jazykový)
- vytvářet **prostor a podmínky** pro komunikaci (např. přizpůsobí podmínky pro lepší vzájemné dorozumění)
- vést **druhé k porozumění** (např. vysvětluje získané informace, podporuje komunikaci)
- **řídit skupinu** (např. vysvětluje informace, úkoly, monitoruje plnění úkolů, monitoruje reakce na zprostředkovaný text)

- mediátor musí mít:

- určitou míru **empatie** (volí způsob vyjadřování podle cílové skupiny, motivuje ke komunikaci)
- **sociokulturní kompetence** (např. přenáší sociokulturní významy)

SMĚRY K FORMULOVÁNÍ AKTIVIT

Směr aktivity 1

- předmět: čeština pro cizince
 - národnostně heterogenní skupina
 - vyučovací jednotka zaměřena na čtení s porozuměním
- 1) Práce s textem z učebnice (téma: v restauraci, text: jídelní lístek)
 - 2) Mediační aktivita vyžaduje:
 - najít (např. na internetu, opatření fotokopie) jídelní lístek ze země / města, odkud student je (tzn. nalezený text v cizím jazyce) => vstupní text
 - informovat spolužáky o restauraci (kde je, jaká je) + doporučit jim jídlo
=> cílový text (mluvený)

NEBO

- napsat panu učiteli / paní učitelce češtiny e-mail

Situace: Učitel češtiny plánuje výlet do města, odkud jste, a hledá restauraci. Napište mu e-mail. Text bude obsahovat:

=> cílový text (psaný)

SMĚRY K FORMULOVÁNÍ AKTIVIT

Směr aktivity 2

- vyučovací jednotka zaměřena na poslech s porozuměním
 - jazyková úroveň C1
 - 1) Práce s odborným textem (poslech)
 - 2) Mediační aktivita vyžaduje:
 - záznam diskuse např. o nutnosti očkování => student pracuje se vstupním textem
 - napsat nepřítomným spolužákům e-mail s hlavními body diskuse => cílový text (psaný)
- NEBO
- sdělit, o čem byla politická diskuse, rodičům kamaráda, u kterého je student na návštěvě
=> rozdílná komunikační situace a cílová skupina => cílový text (mluvený)
- NEBO
- (ústně / písemně) vysvětlit obsah přednášky rodině / kamarádovi / učiteli ...
=> cílový text (mluvený / psaný)

SMĚRY K FORMULOVÁNÍ AKTIVIT

Směr aktivity 3

STRUKTURA

1) situace

Vaši rodiče mají návštěvu z Číny

diskuze ve dvojicích:

Které zvyky mohou být v ČR pro návštěvu nepříjemné / zarážející?

2) diskuze ve skupině (sdílení nápadů ze cv. 1, jejich porovnání a shrnutí)

3) individuální práce

-> studenti čtou 2 texty v mateřštině

-> téma textů: památky v ČR, život v ČR (vstupní text, psaný)

4) diskuze ve skupině, studenti v cílovém jazyku sdělí hlavní informace z textů

(cílový text mluvený)

PŘÍKLADY AKTIVIT (1)

- příklady je v praxi nutné rozpracovat do sady **činností / pracovních listů**
- jazyky: anglický jazyk, český jazyk
- vstupní text: český jazyk
- téma textu: pražská ZOO (pozn. text obsahuje informace o otevírací době, programu, spojení ...)

Zadání aktivity (úroveň A2), cílový text: mluvená produkce, produkuje se v angličtině: **Kamarádi z ciziny, kteří neumějí česky, pojedou do Prahy, chtějí navštívit ZOO. Našel/a jste tento text. Řekněte anglicky kamarádům, kdy a jak se tam dostanou a co je letos zajímavého v programu.**

Zadání aktivity (úroveň A2), cílový text: psaná produkce, produkuje se v angličtině: **Přijedou na návštěvu přátelé z ciziny, kteří neumějí česky. Chtějí jít do ZOO a prosí Vás o pomoc. Pomozte jim najít informace k výletu do ZOO. Napište jim v angličtině e-mail s informacemi, kde je ZOO, kdy je otevřeno, jak se tam dostanou, jaké jsou aktivity pro děti.**

PŘÍKLADY AKTIVIT (2)

- vstupní text: anglický jazyk
- téma textu: londýnská ZOO

Zadání aktivity (úroveň A2), cílový text: mluvená produkce, produkuje se v češtině: **Česká rodina, která jede do Londýna a nerozumí anglicky, chce navštívit londýnskou ZOO. O této ZOO máte tento text. Řekněte rodině, kdy a jak se tam dostanou a co je letos zajímavého v programu.**

Zadání aktivity (úroveň A2), cílový text: psaná produkce, produkuje se v češtině/angličtině: **Jedete se třídou do Londýna. Děláte program jednoho dne, chcete jít do ZOO. Napište program na tento den.**

PŘÍKLADY AKTIVIT (3)

- vstupní text: anglický jazyk
- téma textu: londýnská ZOO

Zadání aktivity (úroveň A2), cílový text: psaná produkce, produkuje se v angličtině: **Přátelé z Brazílie, kteří neumějí česky, ale umějí anglicky, jedou na dovolenou do Evropy. V Londýně chtějí jít do ZOO, ale nemají už čas hledat další informace. Pomozte jim najít informace.**

Napište jim e-mail, kde bude:

- kde je ZOO,
- kdy je otevřeno,
- jak se tam dostanou,
- jaké jsou aktivity pro děti.

MEDIACE VE VÝUCE

CO ZOHLEDŇUJÍ MEDIAČNÍ AKTIVITY VE VÝUCE

Činnosti využívající mediace vždy

- maximálně zohledňují příjemce (jazyková úroveň, věk, sociální status, omezení...)
- zahrnují mateřský jazyk uživatele jazyka
- uživatel jazyka jako mediátor -> schopnosti spolupráce, sociální schopnosti, interakce, práce s různými žánry, naslouchání ...
=> uživatel jazyka se stává „sociálním agentem“

PROČ PODPOROVÁNÍ AKTIVIT VYUŽÍVAJÍCÍCH MEDIACE

- pohyb populace
- třídy ve školách jsou multilingvní => klíčová role v mediačních aktivitách je propojení lingvistické a interkulturní kompetence
- jazykové hranice jsou flexibilní => učit strategie k překonávání hranic

CÍLE MEDIAČNÍCH AKTIVIT VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA

OBECNÉ CÍLE

Prohlubováním mediačních strategií studenta vedeme k tomu, aby

- **snáze překonával jazykové a kulturní bariéry,**
- **se snáze zařadil do multikulturní společnosti,**
- **se snáze integroval do společnosti cílové kultury.**

Děkuji za pozornost.

mariekestrankova@seznam.cz

MEDIACE (ČINNOSTI A STRATEGIE, CEFR CV, 2020)

